

Uddybende modelbeskrivelse

Overordnet beskrivelse af den ledighedsbaserede dimensioneringsmodel

Den ledighedsbaserede dimensioneringsmodel sætter et loft over tilgang til uddannelser med systematiske udfordringer på arbejdsmarkedet (systematisk dimittendoverledighed). Institutionerne er desuden blevet opfordret til at øge optaget på uddannelser med gode arbejdsmarkedsudsigter (systematisk underledighed).

På baggrund af en mekanisk beregning udtager modellen uddannelser til dimensionering og fastsætter lofter over deres tilgang ud fra entydige og objektive kriterier. Modellens mekaniske beregning er udgangspunktet for udmeldingen om, hvilke uddannelser der skal reducere deres tilgang, og hvor meget tilgangen skal reduceres. Institutionerne har mulighed for selv at fordele den udmeldte dimensionering på deres ledighedsdimensionerede uddannelser bl.a. med udgangspunkt i deres viden om lokale arbejdsmarkedsbehov, ny efterspørgsel efter dimittender mv. Herudover er der i visse tilfælde taget hensyn til institutionsspecifikke og regionale forhold i implementeringen af dimensioneringen, således at implementeringen adskiller sig fra den mekaniske beregning.

Opfølgningen på institutionernes overholdelse af lofterne sker samlet pr. institution. Der følges altså ikke op på, om institutionerne har overholdt lofterne på de enkelte uddannelser. Dermed har institutionerne yderligere frihed til at flytte rundt på dimensioneringen i forbindelse med deres optag, såfremt dette måtte være hensigtsmæssigt.

I det følgende gennemgås modellens uddannelsesbegreb og opbygning af den mekaniske beregningsmodel samt rammerne for institutionernes fleksibilitet.

Modellens uddannelsesbegreb

Alle videregående uddannelser under Uddannelses- og Forskningsministeriets ressource indgår i beregningerne i den ledighedsbaserede dimensioneringsmodel. Dog er der indgået en særlig aftale om dimensioneringen af de kunstneriske uddannelser, som ikke dimensioneres via modellen.

Modellen benytter Danmarks Statistiks uddannelsesbegreb. Uddannelserne i modellen er altså de uddannelseskoder, som institutionerne indberetter tilgang på til Danmarks Statistik.

Alle uddannelser dimensioneres på deres naturlige afstigningsniveau. Det betyder, at de akademiske uddannelser dimensioneres på kandidatniveau fremfor bachelorniveau. Efter universiteternes ønske er modellen dog udbygget med en modsvarende reduktion af bacheloroftaget.

Modellen benytter desuden de uddannelsesgrupper, der blev udarbejdet til brug for Kvalitetsudvalget til at understøtte, at uddannelser, der uddanner til det samme arbejdsmarked kan dimensioneres samlet.

Nye uddannelser indgår først i modellen, når de har eksisteret længe nok til at kunne have mindst 3 årgange med ledighedsmålinger i 4.-7. kvartal efter endt uddannelse.

Det bemærkes, at der efter modellens implementering er indgået en særlig aftale med erhvervsakademierne og professionshøjskolerne om reduktion af optaget på engelsksprogede uddannelser. Det er dog pt. ikke muligt at sondre mellem dansk og engelsksprogede udbud af samme uddannelse i datagrundlaget for modellen. Engelsksprogede uddannelser med ledighedsproblemer, er derfor også dimensioneret via den ledighedsbaserede dimensioneringsmodel.

Den mekaniske beregningsmodel

Modellen er bygget op omkring begrebet *systematisk overledighed*, som er centralt i udvælgelsen af uddannelsesgrupper og uddannelser til dimensionering.

Styrelsen for Institutioner og
Uddannelsesstøtte

Graden af match mellem de uddannede dimittender (antal og kompetencer) og arbejdsmarkedets behov måles ved den registerbaserede dimittendledighed for de seneste 10 årgange af dimittender målt i 4.-7. kvartal efter endt uddannelse.

Uddannelsernes ledighed vurderes i sammenligning med den gennemsnitlige ledighed for alle dimittender fra de videregående uddannelser på den pågældende årgang på landsplan. Hvis ledigheden for en given dimittendårgang fra en uddannelsesgruppe eller en enkeltuddannelse er mindst 2 procentpoint højere end gennemsnitsledigheden for alle dimittender, anses den for at være *overledighed*¹.

Hvis mindst 70 pct. af dimittendårgangene fra en uddannelsesgruppe eller uddannelse er overledig, vurderes det i modellen, at der er tale om *systematisk overledighed*, og den udtages derfor til dimensionering.

Udtagelsen til dimensionering sker trinvist. Udtagelsen til dimensionering beregnes først for uddannelsesgrupper. Dernæst udtages evt. enkeltuddannelser med systematisk overledighed, som ikke er udtaget til dimensionering som del af en gruppe.

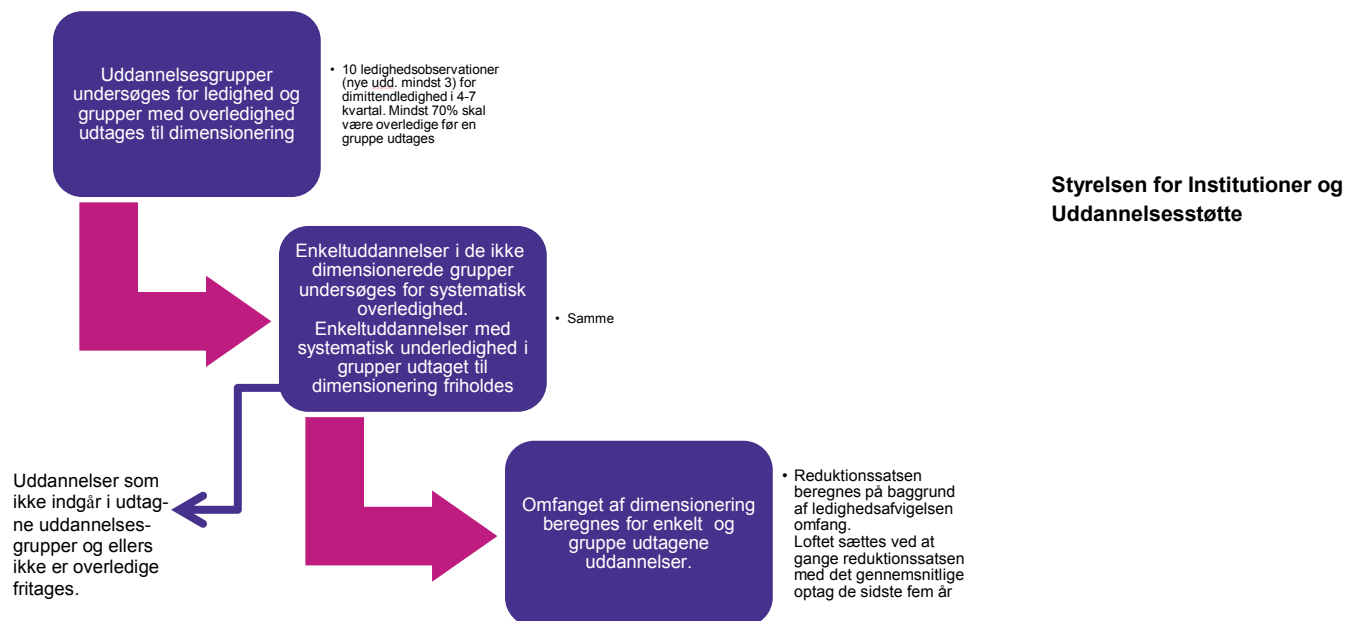
Er der enkeltuddannelser i en dimensioneret uddannelsesgruppe, som har systematisk underledighed (det vil sige, hvis ledighed for mindst 70 pct. af dimittendårgangene ligger mindst 2 procentpoint under gennemsnittet for de videregående uddannelser) udelades de i beregningen af loftet og er ikke omfattede af dimensioneringen.

¹ For dimittendårgange før 2005 anvendes dimittendernes nettoledighed, som ikke omfatter aktivering og derfor er lavere end bruttoledigheden. Før dimittendårgange målt ved nettoledigheden er grænsen for overledighed 1,5 procentpoint over gennemsnittet.

For at sikre en vis soliditet i datagrundlaget skal en uddannelsesgruppe eller enkeltuddannelse have mindst 3 ledighedsmålinger baseret på mindst 10 dimittender hver for at kunne udtages til dimensionering. Uddannelser og dimittendårgange med færre end 10 dimittender indgår dog stadig i uddannelsesgruppernes samlede ledighed. Processen for udtagelse er vist grafisk i figur 1 nedenfor.

Figur 1

Dimensioneringsmodellen udtagelsesmekanisme

Fastsættelse af lofter over tilgangen

For de uddannelsesgrupper og uddannelser, der er udtaget til dimensionering fastsætter modellen et samlet loft over tilgangen.

Institutionerne indberetter årligt tilgang til Danmarks Statistik. Tilgangen omfatter alle ordinære heltidsstuderende, som indskrives på en uddannelse fra 1. oktober året før til 30. september i optagelsesåret, herunder også internationale selvbeta- lere og genindskrivninger eller overflyttere fra andre institutioner, som har været udskrevet af uddannelsen i mere end 13 måneder. Dog udelades studerende som har været indskrevet på uddannelsen i mindre end 30 dage.

Loftet over tilgangen beregnes som 90, 80 eller 70 pct. af den gennemsnitlige tilgang i de seneste 5 år afhængigt af uddannelsens eller uddannelsesgruppens overledighed (se tabel 1).

Der er dog indlagt den begrænsning for dimensioneringen, at loftet over tilgangen fuldt indfaset samlet set højst kan reduceres med 30 pct. af den seneste tilgang. Denne begrænsning er relevant i de tilfælde, hvor tilgangen har været stigende. Loftet over tilgangen fastsættes altså ud fra følgende sammenhæng:

$$L = \max\{O_{gsn} * r; O_{seneste} * 0,7\}$$

Hvor L angiver loftet, O_{gsn} og $O_{seneste}$ gennemsnitlige optag de seneste 5 år og det seneste år og r reduktionssatsen jf. nedenstående tabel.

Tabel 1

Sammenhæng mellem overledighed og tilgangsloft

Overledighed - det antal pct. point, som uddannelsesgruppen/uddannelsens ledighed er højere end gennemsnittet for dimitterledighed for alle videregående uddannelser	Optagelsesloftets andel af det gennemsnitlige optag de seneste 5 år
2-4,9 pct. point	90 pct.
5-7,5 pct. point	80 pct.
over 7,5 pct. point	70 pct.

**Styrelsen for Institutioner og
Uddannelsesstøtte**

Beregning af bachelorreduktion

Dimensioneringen af de akademiske uddannelser sker på kandidatniveau, men for at sikre, at der efter endt uddannelse er plads til retskravsbachelorerne i det nye loft over kandidatoptaget, har ministeriet efter ønske fra universiteterne, hvor det er relevant fastlagt en modsvarende reduktion af bacheloroptaget. Denne reduktion skal sikre en sammenhæng mellem loftet over tilgangen på kandidatuddannelserne og tilgangen på bacheloruddannelserne, så bacheloroptaget gradvist nedbringes på de bacheloruddannelser, som leverer retskravsstuderende til de dimensionerede kandidatuddannelser.

Den modsvarende reduktion af bachelortilgangen fastsættes ved at omregne kandidatloftet til et modsvarende bacheloroptag. Omregningen tager højde fra, at nogle studerende falder fra bacheloruddannelsen og derved aldrig kommer i betragtning til optag på kandidatuddannelsen med retskrav. Den tager også højde for, at nogle færdiguddannede bachelorer ikke bruger deres retskrav, men f.eks. søger optag på en anden kandidatuddannelse. Desuden tager omregningen højde for, at kandidatuddannelser ofte også optager studerende uden retskrav. Hvis dette skal sikres, må der optages lidt færre studerende på bacheloruddannelserne, end hvis kandidatuddannelserne kun optager studerende med retskrav.

Omregningen antager dog, at der fremadrettet skal være plads til en lidt mindre andel af studerende uden retskrav. Omregningen reducerer derfor kun det modsvarende bacheloroptag med 75 pct. af den gældende andel af studerende uden retskrav. Beregningen af den modsvarende reduktion af bacheloroptaget sker med udgangspunkt i de seneste, kendte adfærds- og optagelsesmønstre efter følgende formel:

$$R^{bach} = O^{bach} - \frac{L^{kand}_{(1-0,75e)}}{(1-f)r}$$

R^{bach} og O^{bach} angiver hhv. den modsvarende reduktion af bacheloroptaget og seneste optag på bacheloruddannelsen med retskrav. L^{kand} angiver loftet over kandidattilgangen, mens e angiver andelen af kandidattilgangen som består af studerende uden retskrav på optagelse. Det kan f.eks. være internationale studerende eller professionsbachelor. f er frafaldet på bacheloruddannelsen med retskrav, mens r angiver andelen af de fuldførte bachelorer, som ventes at bruge deres retskrav til at søge optagelse på en kandidatuddannelse².

Et tænkt eksempel kan være en kandidatuddannelse med et loft over tilgangen på 100. 20 pct. af uddannelsens studerende er historisk blevet optaget uden retskrav. En bacheloruddannelse giver retskrav på optag til uddannelsen. Den optog 230 studerende i det seneste år og har et frafald på 40 pct., mens 70 pct. af de fuldførte bachelorer gør brug af deres retskrav. Her vil det modsvarende optag over bacheloroptaget være på 202 pladser, og den modsvarende reduktion af bacheloruddannelsen vil være på 28 studerende. Udregningen ser således ud:

$$R^{bach} = 230 - \frac{100 \times (1 - 0,75 \times 0,2)}{(1 - 0,4) \times 0,7}$$

Udmeldingen af en modsvarende bachelorreduktion efter denne metode er kun meningsfuld i de tilfælde, hvor der er en stærk sammenhæng mellem bacheloruddannelsen og kandidatuddannelsen, eller når reduktionen beregnes for større grupper af uddannelser ad gangen, som det var tilfældet ved den første udmelding i 2014. Hvis kun få bachelorer benytter deres retskrav (lille r), eller andelen af optaget til kandidatuddannelsen uden retskrav er højt (stort e), er der i stedet indgået aftaler med institutionerne om ikke at udmelde en modsvarende reduktion af bacheloroptaget.

I forbindelse med indførelsen af en modsvarende bachelorreduktion i modellen, blev der desuden aftalt en såkaldt fleksibilitetsgaranti for kandidattilgangen. Garantien bestod i, at universiteterne fortsat kunne optage studerende udover retskravsbachelorer op til 10 pct. af loftet, hvis retskravsbachelorer udgjorde 90 pct. eller mere af loftet³.

Fordeling af tilgangslofter på institutioner

Det beregnede loft over tilgangen på erhvervsakademi-, professionsbachelor og kandidatuddannelser institutionsfordeles ud fra institutionernes andel af den samlede tilgang de seneste 5 år inden for hver af de dimensionerede uddannelsesgrupper og enkeltuddannelser.

Hvis institutionens andel af den nationale tilgang på uddannelsen eller uddannelsesgruppen de sidste fem år f.eks. er 20 pct., må institutionen, når dimensioneringen er fuldt indfaset, optage 20 pct. af det nationale tilgangsloft.

² Frafald defineres som alle studerende, som ud fra modelberegneede studiemønstre ikke ventes at gennemføre uddannelsen. Alle bachelorer, som søger optagelse på en kandidatuddannelse inden for samme hovedområde senest et halvt år efter endt uddannelse, regnes som retskravsbachelorer. Det faktiske antal af studerende med retskrav ventes at være lavere, da opgørelsen ikke tager højde for, at bachelorer søger optag på andre kandidatuddannelser end de har retskrav på inden for samme hovedområde eller på en anden institution.

³ Fleksibilitetsgarantien er pt. kun aftalt for perioden 2015-2020.

Løftet over tilgangen på erhvervsakademi- og professionsbachelor- og bacheloruddannelser indfases lineært over en periode på fire år. I perioden hvor loftet over bacheloruddannelserne indfases, må tilgangen på kandidatuddannelserne ikke have stigende tilgang. Derefter indfases loftet over kandidatuddannelserne over en periode på tre år.

Reduktionen af bachelortilgangen institutionsfordeles ud fra institutionernes andel af det udmeldte krav om reduktion af tilgangen på kandidatuddannelserne.

Praktisk udmøntning af de beregnede lofter

Udmeldingen af dimensioneringen i 2014 blev fulgt op af møder med alle institutioner. I den efterfølgende dialog blev der taget en række institutionsspecifikke hensyn, og der blev således foretaget en række justeringer i forhold til den mekaniske beregningsmodel. Der er efterfølgende ligeledes justeret i dimensioneringen i tilfælde af institutions- eller uddannelsesspecifikke problemstillinger f.eks. på baggrund af fejlregistreringer, forbedret ledighedsmålinger og egen-dimensionering.

Styrelsen for Institutioner og
Uddannelsesstøtte

Institutionernes fleksibilitet

Udover konkrete hensyn som angivet ovenfor giver dimensioneringsmodellen institutionerne fleksibilitet i tilrettelæggelsen af deres udbud på tre måder:

1. Ministeriet udmelder de overordnede rammer og lader institutionerne fordele pladserne på uddannelsesniveau – institutionerne fordeler frit lofterne mellem de dimensionerede uddannelser.
2. Institutionerne kan flytte op til 15 % af deres reduktioner fra dimensionerede uddannelser til ikke-dimensionerede uddannelser såfremt dette kan begrundes ud fra ledighedsudsigterne for de berørte uddannelser
3. Garanteret optag af ikke-retskravsbachelorer svarende til 10 pct. af loftet

Ministeriet udmelder et samlet tilgangsloft for dimensionerede uddannelsesgrupper og enkeltuddannelser, som institutionerne har frihed til selv at fordele mellem de dimensionerede uddannelser. Da bachelordimensioneringen er en omregning af kandidatdimensioneringen kan der dog ikke flyttes pladser mellem bacheloruddannelser og kandidatuddannelser.

Institutionerne kan herudover flytte op til 15 pct. af tilgangsreduktionen fra dimensionerede uddannelser til ikke-dimensionerede uddannelser, hvis det kan godtgøres, at disse uddannelser uddanner flere dimittender, end arbejdsmarkedet ventes at efterspørge i den kommende tid. Institutionerne kan endvidere indgå aftaler om alternative indbyrdes fordelinger af dimensioneringen.

Flyttes pladser fra en ikke-dimensioneret uddannelse til en dimensioneret, ved brugen af de 15 pct. fleksibilitet, fastsættes et loft over den tidligere ikke-dimensionerede uddannelses tilgang. Disse lofter fjernes igen, såfremt institutionen vælger at flytte pladser tilbage til den tidligere ikke-dimensionerede uddannelse. Institutionerne kan årligt indmelde justeringer af fordelingen af dimensioneringen mellem uddannelser.

Den praktiske drift af dimensioneringen

Den praktiske drift af dimensioneringen består i tre årlige aktiviteter:

- Kontrol af institutionernes overholdelse af dimensioneringen
- Genberegning, hvor nye uddannelser kan udtages til dimensionering
- Håndtering af institutionsønsker til ændringer i eksisterende dimensionering

Hertil kommer koordinering med dels arbejdet omkring prækvalifikation og godkendelse af nye uddannelser og udbud, dels arbejdet med den uddannelsesspecifikke dimensionering.

Der foretages en årlig kontrol af, om institutionerne har overholdt den fastsatte dimensionering. Opfølgningen på, om institutionerne overholder dimensioneringen, består i en kontrol af, hvorvidt det samlede aggregerede loft over tilgangen er overholdt.

**Styrelsen for Institutioner og
Uddannelsesstøtte**

Ved den årlige genberegning af modellen, opgøres modellen på opdaterede data for de uddannelser, som ikke tidligere er udtaget til dimensionering. Herunder uddannelser, der tidligere var for nye til at blive dimensioneret. Uddannelser, som institutionerne har dimensioneret ved brug af fleksibilitet kan også udtages til dimensionering. I så fald fastsættes loftet over optaget uden hensyn til den tidligere brug af fleksibilitet.